

Revitalizace a regenerace jako nástroje rehabilitace prostředí měst

Transformace prostorové struktury měst patří k nejviditelnějším projevům přechodu od centrálně řízeného a cenově regulovaného systému k organizaci společnosti založené na tržních principech a demokratickém politickém řízení (Sýkora 1996). Jejím výsledkem se stala nová prostorová organizace, jež reflektovala působení diferenciacních sil trhu, zejména rozdílnosti vyplývající z polohy, rozmanitosti požadavků aktérů i výchozích podmínek, zejména kvality prostředí. Příspěvek si klade za cíl čtenářům popsat a objasnit procesy, které v transformaci prostředí našich měst sehrály klíčovou úlohu a s nimiž se v uplynulých dvaceti letech téměř dennodenně setkávali. Zpravidla jim však nevěnovali velkou pozornost. Z tohoto pohledu je snahou autora rozšířit společenské povědomí o jevech a souvislostech kolem nás, které jsou součástí našeho každodenního života.

K procesům, které byly v uplynulých dvou desetiletích bezprostředně spjaty s transformací prostředí postsocialistických měst a měly rozhodující vliv na změnu jejich funkčního, sociálního, a především fyzického prostředí, patří revitalizace a regenerace. Z perspektivy hodnocení změn prostorové struktury, vymezené na jedné straně růstem a na straně druhé úpadkem, oba procesy jednoznačně reprezentují jevy růstové, jejichž působením dochází k celkovému zkvalitnění prostředí. Charakteristickým znakem je také jejich komplexní povaha, která zpravidla zahrnuje změnu všech složek prostředí – fyzické, funkční i sociální.

Revitalizace a regenerace z teoretického pohledu

Při úvahách o revitalizaci/regeneraci území je především třeba zodpovědět otázku, kde a za jakých okolností k revitalizaci či regeneraci dochází. Zjednodušeně lze tvrdit, že k revitalizaci/regeneraci dojde tam, kde existuje rozdíl mezi tzv. potenciální rentou a její skutečnou hodnotou, určenou polohou a funkčním využitím místa. Tento rozdíl teorie pojmenovává *rent gap* (Eskinasi 1995,

Sýkora 1993). V podmínkách tržního prostředí k regeneraci dojde nejprve tam, kde je míra mezi oběma hodnotami nejvyšší. Teprve následně lze předpokládat přesun aktivity do nové lokality s největším rozdílem mezi potenciální a skutečnou rentou, a tedy potenciálem vytvoření zisku. V praxi je samozřejmě celý proces podmíněn řadou dalších faktorů a okolností, např. majetkovými poměry, schváleným územním plánem apod. Opomenout nelze ani vliv individuálních očekávání a předpokladů subjektů působících na reálním trhu, které rozdíly mezi potenciální rentou a její skutečnou výší vyhodnocují a následně se podle nich rozhodují. Obecně lze ovšem tvrdit, že za rychlou revitalizaci vybraných částí postsocialistických měst může především nesoulad původního funkčního využití území s novými požadavky a z toho vyplývající vysoký *rent gap*.

Poněkud odlišnou, avšak opodstatněnou otázkou je vymezení vlastních pojmů revitalizace a regenerace. Přestože rozdíl není přesně specifikován a řada autorů tyto termíny používá jako synonyma, lze při jejich porovnání nalézt jisté nuance, jež umožňují

oba procesy významově odlišit. Zatímco revitalizace odkazuje na opětovné oživení území zkvalitněním (často původního) fyzického prostředí, které může (ale nemusí) doprovázet změna funkčního využití či změna prostředí sociálního, regenerace je práce jen o něco náročnější a komplexnější proces. Změna kvality fyzického prostředí totiž nezahrnuje jen renovaci fyzického stavu jednotlivých objektů jako u revitalizace, ale často také zcela novou morfologii území, která je předpokladem změn funkčního využití, popř. také změn sociálního charakteru území. Regenerace tedy re-generuje nové struktury přizpůsobené aktuálním požadavkům a poptávce (Beriatos, Gospodini 2004). Proto se také v praxi většinou hovoří o revitalizaci městského centra nebo revitalizaci sídlišť, analogicky například také o revitalizaci vodních toků či fasád, kde je jednotlivým znakem právě zachování původní struktury, zatímco v případě brownfields se jedná o regeneraci s cílem vytvořit strukturu novou.

Víme již, že změny prostředí lze z velké části přisuzovat působení tržních mechanismů. To také vysvětluje, proč k celkové revitalizaci prostředí došlo (prakticky bez výjimky) nejprve v centrech měst, jež tradičně reprezentují území s nevyšší koncentrací obchodních a administrativních funkcí i vysokým pohybem obyvatelstva. Vlivem úbytku investičních příležitostí v městských jádrech (např. z důvodu nedostatku volných pozemků, omezených možností přestavby či konverze funkčního využití objektů kvůli jejich památkové ochraně apod.) postupně došlo v souladu s *rent gap* k rozšíření revitalizace i do jiných městských zón. Atraktivními se staly zejména rezidenční čtvrtě vnitřního města, od druhé poloviny 90. let postupně také např. sídliště.

Růst a úpadek – spojitý nádoby

Postsocialistická transformace není „jednosměrný“ proces, nýbrž má řadu protichůdných tendencí a dějů. Druhou stranou mince postsocialistické transformace byla potřeba vypořádat se s dědictvím rozsáhlého průmyslového sektoru, který v podmínkách tržního prostředí, rozpadu odbytové základny RVHP a nové vlastnické struktury (privatizace) vyžadoval rozsáhlou reformu. Z globálního pohledu je tento proces sou-

Příklad původních zdobných fasád průmyslových objektů i zcela nové výstavby s novou funkční náplní. Karlínské Corso v Křížkové ulici, „Stavba roku 2001“, je názornou ukázkou zdařilé revitalizace průmyslových objektů bývalé továrny ČKD. Foto: J. Ilík

částí širšího procesu deindustrializace a obdobně jako na Západě měl kromě značného vlivu na strukturu a míru zaměstnanosti také celou řadu prostorových důsledků. Vedle revitalizovaných lokalit, v nichž oproti předcházejícímu stavu došlo k viditelnému zlepšení kvality prostředí, se v transformujících městech začaly stále častěji objevovat také lokality zanedbané a upadající. Jednalo se zejména o území tradičně svázaná s průmyslovou výrobou, ať to už byly vlastní výrobní areály, nebo čtvrtě dělnického bydlení, kde vedle fyzického úpadku byly pozorovány také změny sociální povahy.

Přestože se řada výrobních závodů historicky nacházela v atraktivní poloze v blízkosti městských center, v zóně tzv. vnitřního města, jejich rozvoj a transformace na nové funkční využití nebyly z mnoha důvodů možné. Problémem, s kterým se trh často nedokázal bez spolupráce a garance podpory veřejného sektoru vypořádat, byly velmi vysoké náklady na obnovu, jež pramenily např. ze složité vlastnické struktury, kontaminace území či potřeby rozsáhlých demolí. Ačkoliv zpočátku nebyla lokalitám brownfields věnována pozornost, postupem času přece jen došlo k hlubšímu pochopení tohoto problému (zejména pod vlivem širších společenských rizik, jako např. snížení hospodářské výkonnosti, růstu sociálních problémů, ztráty image i investiční atraktivity). Se změnou postoje veřejného sektoru se také lokality brownfields dostaly do pozornosti hráčů na reálném trhu. Na přelomu tisíciletí se tak začaly i v našich městech objevovat první rozsáhlejší regenerace brownfields.

Pražský Karlín jako dobrý příklad regenerace území

Transformační období zastihlo historickou část Karlína v ne příliš vitální kondici. Fyzická struktura se vyznačovala poměrně vysokým stupněm zanedbanosti, sociální skladba odpovídala funkčnímu složení čtvrti, jež vedle řady nájemních domů nejnižší kvalitativní kategorie (např. sdílené WC na pavlači), určených především pro dělníky z místních továren, zahrnovalo právě nespočet průmyslových objektů a areálů. Přestože území Karlína přímo sousedilo s celoměstským centrem, které se ihned na počátku 90. let stalo středem investičního zájmu domácích i zahraničních subjektů, dvojí fyzická bariéra v podobě magistrály a železničního Negrelliho viaduktu působila také jako izolace mentální či pocitová, jež bránila postupu nového rozvoje hlouběji do Karlína (Ilík, Ouředníček 2007). Výjimkou byly jen pozemky bezprostředně navazující na Prahu 1, ležící mezi magistrálou a železničním viaduktem, na nichž se díky vyřešenému vlastnictví a také nemalé angažovanosti magistrátu hlavního města podařilo realizovat stavbu hotelu Atrium (dnešní hotel Hilton)

Starý a nový Karlín: mění se nejen funkční využití území, ale také jeho prostorové a objemové dispozice. První pražské předměstí mělo zprvu převážně obytnou funkci. Po zbourání městských hradeb v 70. letech 19. století patřily zdejší pozemky k nejlépejším a Karlín se stal průmyslovou čtvrtí. Dnes zde rostou zejména administrativní budovy. Foto: J. Ilík

a v roce 1993 také projekt IBC (International Business Centrum), který se stal vůbec první novostavbou administrativní budovy západního typu v Praze.

Území „za viaduktem“ naopak nadále žilo vlastním životem. Také zde se sice objevilo pár solitérních projektů, předznamenávajících přicházející změnu, jejich vliv na celkovou kvalitu prostředí však byl zanedbatelný. Karlín tak nadále zůstal čtvrtí nevalné pověsti s nespočtem heren a zastaváren, jehož atmosféru v jedné ze svých písni vystižně zachytil např. písničkář Ivan Hlas. Tato situace byla zcela v protikladu s děním např. na nedalekých Vinohradech, které rovněž přímo navazují na historické jádro Prahy. Tam však došlo k poměrně rychlé transformaci původních rezidenčních objektů na kanceláře i k rozsáhlé gentrifikaci (viz např. Sýkora 1993, Sýkora 1996).

Důvodem podprůměrného zájmu investorů o Karlín byla vedle značného počtu brownfields, jež mnohdy tvořily součást rezidenčních vnitrobloků, také zastaralá a nekapacitní technická infrastruktura, kterou nedokázala kompenzovat ani velmi dobrá dopravní dostupnost a blízkost centra. Přesto všechno se v Karlíně etablovala developerská společnost, která pro Karlín vytvořila vizi a položila základ jeho rozvoje a dalšího směřování. Jejím rysem byl rozvoj postupné a dlouhodobé transformace území založený na selektivní investiční činnosti v různých částech území. Ve druhé polovině 90. let tato strategie představovala v českých podmínkách ojedinělý postup, který byl navíc založen na velmi citlivém přístupu k původní architektuře a na jejím propojení s moderními archi-

tektionickými výrazovými prostředky (pro porovnání viz např. Larsen 2005, Temelová 2005). Společnost Real Estate Karlín Group (REKG), dnes Karlín Group, se tak ještě v poslední dekádě minulého století podařilo realizovat dva významné kancelářské projekty, které se staly ikonami pražského reálného trhu.

Součástí lokální strategie bylo také pořádání mezinárodních architektonických workshopů zaměřených na budoucnost Karlína či nevšedních módních přehlídek v nevyužívaných průmyslových halách. REKG se těmito akcemi snažila nasměrovat pozornost do Karlína a představit, že se Karlín skutečně mění. Přestože vůči Karlínu stále panovala určitá investiční nedůvěra, významné objekty a cílená propagace do této čtvrti přilákaly nejen nájemníky zvučných jmen, ale přitáhly i tolik potřebnou pozornost veřejnosti. Koncem 90. let již bylo zřejmé, že se Karlín skutečně mění a stává se širším městským centrem.

Pozvolný vzestup Karlína, reflektující jeho prostorové umístění v systému města i rozsah nevyužitých pozemků, však byl zásadním způsobem narušen povodní v létě 2002. Ploché území Karlína, ležící v nivě řeky Vltavy, bylo v některých místech zatopeno do výšky prvního patra. Řada budov se v důsledku nevyhovujícího technického stavu a dlouhodobého podinvestování zřítla. Karlín se stal evakuovanou zónou čekající na další kapitoly svého osudu.

Fatální poškození Karlína však v duchu Schumepetova konceptu kreativní destrukce po povodni vyústilo v jeho nebyvalou obnovu. Základem se stala kompletní přestavba sítí a infrastrukturních prvků, na niž mohly navázat další investice veřejného i soukro-

mého sektoru. Karlín se tak poměrně brzy stal čtvrtí s nejmodernější infrastrukturou v Praze (Ilík, Ouředníček 2007). Investoři a developéři působící v Karlíně také vzájemně spojili síly a založili účelové sdružení Investoři pro Prahu 8. Jeho hlavním cílem bylo zajistit vybudování protipovodňových opatření, jež do budoucna umožní zabránit opětovnému znehodnocení majetku, vedle toho pak částečně sloužilo i ke koordinaci rozvojových záměrů.

Povodeň a následné investice, paradoxně i vyšší počet brownfields s dostatečnou rozlohou i rozhodnutí některých rezidentů nevrátit se do svých původních domovů tak vytvořily poměrně unikátní podmínky, které Karlín již dva roky po povodni zařadily mezi klíčová rozvojová území hlavního města, tak jak předjímal Strategický plán Prahy schválený v roce 2000. Do Karlína vstoupili noví podnikatelé, dynamicky se začal rozvíjet zejména Rohanský ostrov, který ke Karlínu funkčně náleží, ale kde byl před povodní zahájen pouze jeden projekt. Zbylá část byla jen extenzivně využita k parkování, výrobě betonových směsí či zůstávala pokryta vzrostlým náletem. To vše ve vzdálenosti do 1 km od historického jádra Prahy.

Povodeň v roce 2002 Karlín zcela zatopila, způsobila pád několika domů a život se zde k normálu vrátil několik let. Protipovodňová ochrana Karlína snad již nedopustí, aby případná povodeň dosáhla výšky hladiny Vltavy ze srpna 2002. Foto: P. Chromý

Postupně se v Karlíně začaly vedle kanceláří objevovat i rezidenční projekty cílené na vyšší příjmové skupiny, změnila se i podoba nabízených služeb. Herny a zastavárny byly zčásti nahrazeny kavárnami, restauracemi i např. prodejny designového vybavení bytů. Na druhou stranu se díky opravě městských nemovitostí z veřejných prostředků podařilo v Karlíně uchovat poměrně rozmanitou sociální strukturu, kterou také obohatila skupina cizinců pocházejících z různých koutů světa.

Hospodářská recese sice do Karlína přinesla podobně jako do řady jiných míst zpomalení rozvoje, oproti jiným pražským administrativním okrskům však zde bylo i v uplynulých letech možné zaznamenat realizaci několika nových projektů. Některé vznikly (obdobně jako na počátku transformace) spekulativně, tj. bez předchozího pronájmu. Developéři tak s největší pravděpodobností vsadili na dobrou pověst této čtvrtě i na taktiku, která stála na počátku úspěchu transformace Karlína. Třebyže v nedávné recesi jeden z hlavních aktérů proměny Karlína – společnost Karlín Group – poněkud ztratil tempo a řadu svých projektů prodal jiným společnostem, Karlín to nejdůležitější – svoji vizi – již

Dědictví neuskutečněné revitalizace: památky UNESCO v Třebíči

Čápi kroužili nad troskami městské čtvrti a hledali svoje hnízdo. Z komínu starého městského pivovaru mohli každoročně pozorovat život modernizujícího se města. Po návratu ze stovky kilometrů vzdálených teplých krajín netušili, že „jejich“ komín podobně jako středověká hradební věž a desítky starých domů ustoupil nové výstavbě. Demolice ve jménu světlých zítřků jako by nebraly konce...

Podobné vzpomínky jistě každý z nás někdy v životě zaslechl. Mohly by se týkat mnoha měst, stejně tak i různých období. Výše uvedené se datují na přelom 70. a 80. let 20. stol. a týkají se Třebíče. Města, které během devíti století několikrát změnilo svoji tvář, v posledním půlstoletí však přímo převratně. Města, které díky plánované (a naštěstí ne zcela dokončené) revitalizaci nejstarších městských lokalit dnes zdobí ochranná známka světového dědictví UNESCO.

Třebíč si po staletí žila relativně poklidným životem spíše venkovského (okresního) městečka na východě Českomoravské vrchoviny. V její historii nenajdeme události, které by významně vyčnívaly z dějin českých zemí. Poloha města vždy ovlivňovala jeho vývoj i „svazovala“ jeho rozvoj. Třebíč často bývá označována za centrum

západní Moravy. Problémem tohoto tvrzení je však jak měřítko pohledu, tak období, které máme na mysli. Město leží v pomyslném stínu významnějších středisek – Brna a Jihlavy – i mimo významnější dopravní tahy. Rozvoj města po staletí výrazně limitovaly jednak relativně úzké údolí a strmé svahy při březích středního toku řeky Jihlavy (přírozené osy města), jednak povodně, které jsou součástí i jeho novodobých dějin. Vojenská plenění či pustošivé požáry, jež město sužovaly a měnily jeho tvář, jsou snad minulostí.

Z rozhodnutí „vyšší moci“

Výrazné změny, které Třebíč prodělala v posledních desetiletích, souvisejí hlavně se dvěma rozhodnutími. První se týkalo reformy územní správy, kdy se Třebíč v roce 1960 stala centrem okresu významně přesahujícího hranice přirozeného trebičského regionu, druhé pak výstavby Dalešické přehrady (1978) a jaderné elektrárny v Dukovanech (1978–1985). Jestliže na přelomu 19. a 20. stol. žilo v Třebíči necelých 14 tis. obyvatel, od 70. let se město významně rozrostlo. Během dvou dekád vzrostl počet obyvatel z původních 20 na 40 tisíc. Nad městem vyrostly rozsáhlé soubory panelových sídlišť a staré (vnitřní) město přestalo vyhovovat nárokům

„moderní“ společnosti. Výstavbě dopravních tahů, rozlehlého autobusového nádraží, hned několika moderních obchodních domů a také „Kremlu“ (sídlo okresního orgánu KSČ) musela část starého města ustoupit. Nezachránil ji ani fakt, že patřila k nejstarším částem města (zpráva o ní sahá k první písemné zmínce o Třebíči).

Kousek od nové výstavby, hned za řekou, se pod svahy krčila čtvrt, která na svoji zkázu teprve čekala. Plány na revitalizaci (přesněji asanaci) staré a letitým přehlížením zubožené židovské čtvrti a na novou výstavbu měly v 80. letech konkrétní podobu. Režim už naštěstí plány nestihl uskutečnit, a tak se zde zachovalo dědictví hodné zřetele.

Překvapivé dědictví

V novodobých dějinách města sehrál klíčovou roli lidský faktor (endogenní zdroje rozvoje). Skupinka odborníků a nadšenců z řad polistopadového vedení města dosáhla v relativně krátké době něčeho, o čem se mnohým památkově dlouhodobě chráněným lokalitám stále jen zdá. Formulování jasné vize, realizace výzkumů, práce spojené se zpracováním podkladů a obsáhlých zdůvodnění byly korunovány úspěchem. Židovská čtvrt, židovský hřbitov a bazilika

VÝZKUM A VÝVOJ

získal. Nezbyvá tedy nic jiného než krůček po krůčku tuto vizi naplňovat. Otázkou k zamyšlení zůstává role veřejného sektoru, který by měl s postupným růstem počtu zainteresovaných aktérů i zvyšující se rozmanitostí projektů i zájmů převzít ko-

ordinační a regulační úlohu, podobně jako tomu je na Západě.

Co dodat závěrem? Snad jen to, že povolený rozvoj založený na realizaci postupných kroků se ukazuje vhodným řešením, jak místu uchovat jeho *genius loci* a zabez-

pečít jeho atraktivitu i v horších hospodářských podmínkách.

Jan Ilik,
Ministerstvo dopravy, odbor drah,
železniční a kombinované dopravy
jan.ilik@mcdcr.cz

Revitalization and Regeneration as Tools in the Rehabilitation of Urban Areas. This article describes urban revitalization and regeneration, both of which have become successful tools in the renewal of urban neighbourhoods and its particular parts. In the case of Prague's Karlín neighbourhood, where significant changes to the physical environment have occurred, this topic is discussed along with reasons for comprehensive regeneration. Discussion also focuses on the important mechanisms of regeneration and the unique factor of big flood. The article also mentions the issue of key stakeholders participating in the process. In addition, the general, broad context of revitalization and regeneration is clarified.

LITERATURA A ZDROJE DAT:

- BERIATOS, E., GOSPODINI, A. (2004): Glocalizing urban landscapes – _ratur and the 2004 Olympics. *Cities* 21, č. 3, s. 187–202.
- ESKINASI, M. (1995): Changing housing policy and its consequences: the _ratur case. *Housing Studie*, 10, č. 4, s. 533–548.
- ILÍK, J., OUŘEDNÍČEK, M. (2007): Karlín a jeho proměny v souvislostech postsocialistické transformace Prahy. *Geografie – sborník ČGS*, 112, č. 3, s. 292–314.
- LARSEN, K. (2005): New Urbanism's role in _ratu-city Neighborhood Revitalization. *Housing Studies*, 20, č. 5, s. 795–813.
- Strategický plán hlavního města Prahy (2000): Útvar rozvoje města, Praha.
- SÝKORA, L. (1996): Transformace fyzického a sociálního prostředí Prahy. In: Hampl, M. a kol.: *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, s. 361–394.

- SÝKORA, L. (1993): Gentrifikace: měnící se tvář vnitřních měst, In: L. Sýkora (ed.): *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, s. 100–109.
- TEMELOVÁ, J. (2005): The role of high profile buildings in physical revitalization of _ratu city. The case of Golden Angel in _ratur. *Disertační práce*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 139 s.

APLIKACE DO VÝUKY:

1. Vysvětlete svými slovy pojmy revitalizace a regenerace území. Znáte vhodný příklad revitalizace/regenerace z vašeho okolí?
2. S využitím starých pohlednic a fotografií diskutujte změny ve funkčním využití území – dříve a dnes.
3. Byla revitalizace/regenerace důsledkem iniciativy veřejného sektoru (radnice, kraje), nebo soukromé sféry a co bylo jejím hlavním motivem?

sv. Prokopa oslaví v příštím roce deset let od chvíle, kdy byly zařazeny do elitního klubu světového dědictví.

V Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO je asi jen málo míst, kterými procházíte a kde vám na mysl vyvstává otázka: Co je na zdejší lokalitě tak unikátního? Poklidná a zdánlivě tuctová městská čtvrť, do které (zatím) nepronikl turistický průmysl, si i nadále uchovává svoje vnitřní kouzlo. O dějinách města a soužití různých kultur (křesťanské a židovské) vypovídá více, než by se na první pohled zdálo. Možná proto, že to nejceněnější zde souvisí s duchovnem. Všechna tři místa (židovská čtvrť, židovský hřbitov i křesťanská bazilika) svým klidem umocňují pokoru, kterou bychom měli cítit při pohledu na dědictví našich předků. Škoda, že naše dvanáctá položka v prestižním Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO je zatím poslední.

Pavel Chromý, PřF UK v Praze
chromy@natur.cuni.cz

Poděkování

Príspevek vznikl s podporou projektu SVV č. 265215 a GAČR P410/12/G113.

Aplikace do výuky:

1. V čem jsou třebíčské památky na Seznamu UNESCO unikátní? Proč by mohly být označeny za učebnici architektury či urbanismu?
2. Která města v Česku potkal podobný osud jako Třebíč, kde ekonomicky významné aktivity znamenaly i překotný rozvoj města? O která hospodářská odvětví se jednalo a ve kterých obdobích se tak dělo? Jak se změnilo původní „staré“ město a život obyvatel?

Literatura a zdroje informací:

- FIŠER, R. (2001): *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 9 – Třebíč*. Historický ústav AV ČR, Praha.
- <http://www.unesco-czech.cz> – České dědictví UNESCO – oficiální webové stránky sdružení obcí a měst s památkami zapsanými v Seznamu světového dědictví UNESCO
- <http://www.trebic.cz/unesco/> – oficiální webové stránky města Třebíče – virtuální procházka po třebíčských památkách UNESCO
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/> – v nabídce pořadů A–Z hledejte pořad Národní klenoty – dokumentární cyklus ČT o památkách UNESCO v Česku (Třebíč – jedinečnost v mnohosti, 28. 5. 2012)

Bazilika sv. Prokopa připomíná významné duchovní centrum, kterým po více než tři století byl benediktinský klášter, založený moravskými Přemyslovci na počátku 12. století. Foto: P. Chromý

The Heritage of Unrealized Revitalization: UNESCO Sites in Třebíč. This article explores the process of heritage formation using the example of UNESCO sites in Třebíč. It emphasizes the significance of local agents of territorial development in processes of modernisation (revitalisation) and heritage conservation.